

Angol anyanyelvű egészséges önkéntesek agyát funkcionális mágneses rezonancia képalkotó eljárással vizsgálták, miközben videoklipeket vetítettek nekik. A 45 másodperces filmcsekéken a kísérleti személyek vagy gesztusokat láttak, azaz pantomimszerű, illetve szimbolikus mozdulatokat vagy gesztusokat megfogalmazó szavakat, kifejezéseket hallottak. A kontrollkísérletek során pedig olyan filmeket néztek, amelyeken sem a mozdulatoknak, sem a szavaknak nem volt semmi értelmük, így az agy sem gesztusként, sem nyelvként nem értelmezte azokat. A kutatók a kísérletek során természetesen azt vizsgálták, hogy a videók az agy mely részeit aktiválják.

Azt találták, hogy a gesztusnyelv és a beszélt nyelv egyaránt az agy azon területeit

stimulálja – a homloklebenyben lévő ún. *Broca-* és a halántéklebenyben lévő ún. *Wernicke-mezőt* –, amelyekről régóta tudják, hogy a beszédért felelősek.

A kutatások vezetője, Allen Braun szerint eredményeik alátámasztják azt a régi elméletet, amely szerint a beszélt nyelv a gesztusnyelvből fejlődött ki, és az ember evolúciója során a gesztusokat feldolgozó agyi régiók „vállalták” magukra a beszéddel kapcsolatos feladatokat. Braun azt is hangsúlyozza, hogy e rendszerek alaposabb megismerése közelebb vihet az afázia, vagy más beszéd-, illetve kommunikációs zavarok megértéséhez és kezeléséhez.

<http://www.nidcd.nih.gov/>

Gimes Júlia



Könyvszemle

Új vidékpolitika, Párbeszéd a vidékért, A vidék újra-felfedezése: Glatz Ferenc új könyvéből

2005 tavaszán Glatz Ferenc, az MTA volt elnöke felvázolta egy új vidékpolitika tudományos/konceptcionális megalapozását. E munkában saját kutatási és nemzetközi kitekintése mellett felhasználta az általa 1996 óta irányított Nemzeti Stratégiai Kutatások keretében elkészült környezethasználati, agrártudományi és területfejlesztési tanulmányokat. E koncepció megfogalmazására az a felismerés ösztönözte, hogy a rendszerváltozás óta hazánkban a falu/város egyenlőtlenségek erősödtek, a mezőgazdaság pedig – kiváló természeti adottságai ellenére – tartós válságba került. E jelenségek (is) akadályozták hazánk remélt felzárkózását az Európai Unió átlagához. E helyzetfeltárás adja a kötet első részét. A szerző ezután e tanulmányt széles szakmai körben bemutatta, s *Párbeszéd a vidékért* néven mozgalmat (egyesületet) hozott létre. A mozgalom programtanácsa hat munkabizottságot szervezett, (témáik: intézményrendszer, gazdaság, természeti környezet, infrastruktúra, társadalom, önszerveződés), melyek egy hónap alatt tézisszerűen megfogalmazott cselekvési programokat dolgoztak ki egy távlatos, a jelen konfliktusait oldó új vidékpolitika számára. Ebből állította össze Glatz *A vidéki Magyarország jövője* című előadását-tanulmányát. 2005 májusának első felében e tanul-

mányt Debrecenben, Győrött, Miskolcon, Pécsen és Szegeden az MTA területi bizottságai szakértői vitatták meg, ezzel párhuzamosan tizenkét községben falugyűlésen is ismertették. A vidéki lakosok maguk is kifejezték tapasztalataikon alapuló nézeteiket a lehetséges jövőképről. A *road-show* eredményeinek, hangulatának színes és szakszerű következtetéseket levonó naplójegyzetei adják a kötet második részét. A harmadik rész pedig egy cselekvési programjavaslat (*A vidék átalakulásának segítése*), kilenc alfejezetre tagolva.

E tartalmi vázlatból is kitérünk, hogy igencsak rendhagyó munkát olvasunk. Tulajdonképpen egy társadalomtudományi indíttatású (agrártudományi és környezettudományi elemeket is magába foglaló) K+F-program fejlesztési részét fogalmazta meg a szerző, úgy, hogy a könyv első részében a fő alap kutatási eredményekre alapoz, a harmadik részben pedig túllép a fejlesztési célok megfogalmazásán, szakpolitikai teendőket is meghatároz.

A kutatási eredmények közül a következőket érzem kiemelendőknek: *a vidéki gazdaság nem azonos a mezőgazdasággal*. A magyar mezőgazdaság a rendszerváltozás után, különböző okok – például a termőföld privatizációjának nem szerencsés módja, a korábbi „puha”, versenykényszer nem jelentő kelet-európai piacok összezsugorodása – miatt jelentősen visszaesett. Ez a vidéki foglalkoztatást, jövedelmeket hátrányosan befolyásolta. Tévedés azonban arra gondolni, hogy a kedvező természeti adottságok jobb, ésszerűbb

kihasználása megoldhatja a vidék gondjait. A mezőgazdasággal fő hivatásként országosan az aktív népesség 6 %-a foglalkozik; a községekben is csak 25–30 %-a. A nemzetközi összehasonlításban igen alacsony foglalkoztatás bővítése nem képzelhető el újraparosítás, környezetvédelmi beruházások, idegenforgalmi s más szolgáltatások elterjesztése nélkül.

A falu-város különbségek erősödése, a vidék emancipációjának hiánya: Nyugat-Európában az 1960-as évektől kezdve napjainkig a korábban ott is fennálló szakadék kiegyenlítődt; város és vidéke egységes régiókba szerveződött. Kelet-Közép-Európában (így hazánkban is) ez a kiegyenlítőds (pl. az infrastruktúra-fejlesztés tartós elhanyagolása miatt) nem jött létre a rendszerváltozásig, azóta pedig, a piacgazdaság nagyvárosokat preferáló körülményei között, a településhálózaton belüli életszínvonal s életmódbeli különbségek aggasztóan megnöttek. Ez is akadályozza a vidék társadalmi emancipációját: a „vidéki” jelző nemcsak lakóhelyet jelent (mint a fejlett országokban), hanem pejoratív íze is van: elmaradottságra, korszerűtlenségre is utal.

Érdekes, új fogalom a *vidék közhaszna*. Ez alatt nemcsak az élelmiszer-termelést vagy más gazdasági tevékenységet kell érteni, hanem például a környezet védelmét, ritka élőhelyek vagy állatfajták fenntartását, a népi kultúra megővését, vagy a kultúrtáj fenntartását is! Senki nem vonja kétségbe műemlék épületek megővésének indokoltóságát s költőségét – éppen így indokolt lehet a megművelt földterületek használata fenntartásának – s a paraggá válás elkerülésének közhaszna is.

Úgy vélem, az első résznek a vidék fogalmának tisztázásával kellett volna kezdődnie, s nem a vége felé (a 68 oldalas rész 57. oldalán) felbukkannia. Mivel – mint a szerző is kifejti, – a „vidék” fogalomnak többféle megha-

tározása van, még a hazai szaknyelvben is háromféle, már az indulásnál tájékoztatni kellett volna az olvasót – mit ért a szerző a „vidék” fogalmán?

Nem következetes a szerző a közép-európai volt szocialista országok földrajzi megjelölésében – még egyetlen mondaton belül is ír Kelet-Közép-Európát és Közép-Kelet-Európát. Földrajzi szempontból a Kelet-Közép-Európa (az angol nyelvű szakirodalomban is: East-Central Europe) a helyes, mivel ez jelenti Közép-Európa keleti felét, ahol hazánk is található.

A harmadik rész a *fejlesztési célok* megfogalmazása – ezek különböző szintű és időtávú célok, különös figyelemmel a vidéki társadalom megerősítésére, a helyi döntések és az önszerveződés jelentőségére. A célok megvalósítási menete már szakpolitikai eljárásoktól, lehetőségektől függ; a politikai kiértékelés nem tartozik szakmai kompetenciák körébe.

A könyv – és a kutatás-fejlesztés – szakpolitikai menete több általános következtetést is megenged. Az *első*, hogy ez a háromféle tevékenység *összekapcsolható*. Konceptiózus vezetés esetén ugyanaz a kutatási team – más-más vitapartnerekkel kiegészülve s az érintett állampolgárok véleményét/tapasztalatát megismerve – végig tudja vinni az alapkutatástól az alkalmazásig az egész folyamatot. A *második*, hogy a 2005-ben megfogalmazott (s az 1996-tól folyó kutatásokra alapozott) hipotézisek, mint az élelmiszer-gazdaság megújuló jelentősége, a környezetvédelmi funkciók gazdaságélénkítő szerepe 2009-ben, mint a válság utáni kilábalás egyik lehetséges útja fogalmazódott meg. Igazolva sokszor hangoztatott meggyőződésemet, hogy a tudományos kutatásnak nem időszerű problémákkal kell foglalkoznia, hanem amelyek öt, tíz vagy húsz év múlva válnak égetően időszerűvé. Ha az

új vidékpolitika most már épülgető szervezetei átfogó és hosszú távú nemzetpolitika részévé válhatnak a jövőben, a szakembercsoport, a szükséges tudományos megalapozás íme rendelkezésre áll. (*Glatz Ferenc: Új vidékpoli-*

tika, Párbeszéd a vidékért. Budapest: MTA Társadalomkutató Központ – Párbeszéd a vidékért Egyesület, 2008. 270 p.)

Enyedi György
az MTA rendes tagja

Percz László: Nemzet, filozófia, „nemzeti filozófia”

A kötet az Argumentum Kiadó és a Bibó István Szellemi Műhely gondozásában, az *Eszmetörténeti Könyvtár* sorozat hetedik köteteként jelent meg. A sorozat korábbi hat kötetéhez hasonlóan könyvészetileg kiváló, jó minőségű, igényesen szerkesztett munka.

A szerző, a magyar filozófia történetének legjobb ismerői közé tartozó Percz László igen nehéz, ám fontos és szükségszerű feladatra vállalkozott, amikor hozzákezdett e monografikus igényű fellépő munka megírásához. Igen nehéz feladatra, mivel a magyar filozófia története a lassan több mint két évtizede újult erővel meginduló alapkutatások dacára is nagyrészt feltárára váró tudományterület, hiányoznak fontos bibliográfiái, jó minőségű kézikönyvei és monográfiái is. Sajnos az elmúlt évtizedek finoman szólva nem segítették ennek a tudományterületnek a kibontakozását. Aligha meglepő tehát, hogy e szakterület még a kánonképződés fázisában tart. Percz munkájának tehát már anyaga is problematikusnak mondható, „tárgya” pedig különösképpen az. A magyar filozófia történetének egy kétségkívül jelentős tradícióját, a „nemzeti filozófia” hagyományát kísérli meg feltárni és végigvezetni reformkori kibontakozásától a két világháború közötti lezárulásáig.

Percz László, aki a „nemzeti filozófia” hazai tradíciójának alighanem legjobb ismerője, számos korábbi munkájában foglalko-

zott ezzel a problémakörrel. Habilitációs előadásának írásos változata, mely *A „nemzeti filozófia” toposza a magyar filozófiatörténetben* címet viseli, tulajdonképpen már a jelen munka vázlatát adja. Jelen munka azonban nem csupán az „egyezményesek”, Alexander Bernát, Karácsony Sándor és az „alkat-diszkurzus” lezárásaként Bibó István ilyen irányú gondolatait vizsgálja és teszi *comparatio* tárgyává, hanem a teljesség igényével föllépve (bár ezt az igényt maradéktalanul ki nem elégítve) igyekszik föltárni a „nemzeti filozófia” hazai tradíciójának több mint száz esztendejét. Tárgyalásra kerül a kötetben egyebek mellett Erdélyi János, Böhm Károly, Imre Sándor, Palágyi Menyhért, Pekár Károly, Fülep Lajos és Prohászka Lajos ehhez a gondolatkörhöz kapcsolódó bölcselate is.

A szerző rendkívüli jártasságát a témában a felvonultatott irodalom- és hivatkozásjegyzék is alátámasztja. A felhasznált munkák köre igen széles, alapos kutatómunka bizonyítékául szolgál. Megjegyzendő azonban, hogy Percz az egyes alkotók tárgyalásakor kizárólag azok publikált forrásaira támaszkodik, ám ezt maga sem igyekszik elkendőzni az olvasó elől. Egy ilyen nagyívű, monografikus igényű fellépő munkában azonban úgy gondolom, talán érdemes lenne kitekinteni a többé-kevésbé ismert írók köréből, hiszen a különféle levéltárak és kéziratárak gyűjteményei bizonyosan rejtnek számos hasznos adalékot az egyes alkotók nemzeti eszméről vallott fölfogására, a „nemzeti filozófiához” való viszonyaira is. A fenti kíváncsi azonban in-